

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Nepilna laika studijas
Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības
„Pirmsskolas izglītības skolotājs”

ZANE KARŅICKA

**2 – 3 gadu vecu bērnu adaptācijas sekmēšana veidošanas procesā
pirmsskolā**

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs:

Doc.

Dr., paed.

Daiga Kalēja – Gasparoviča

Akadēmiskais grāds

Zinātniskais / akadēmiskais grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Kvalifikācijas darbs : 2 – 3 gadu vecu bērnu adaptācijas sekmēšana veidošanas procesā pirmsskolā.

Darba autore : Zane Karņicka.

Zinātiska vadītāja : doc., Dr. paed. Daiga Kalēja – Gasparoviča.

Kvalifikācijas darba apjoms: 46 lpp., 8 tabulas, 9 attēli, 2 pielikumi, izmantoti 27 literatūras avoti.

Darbā analizēta 2 – 3 gadu vecu bērnu adaptācijas sekmēšana veidošanas procesā pirmsskolā.

Darba mērķis: teorētiski analizēt un praktiski pārbaudīt, kā veidošanas procesā pirmsskolā sekmējama 2 – 3 gadu bērnu adaptācija.

Pētījuma jautājums: kā veidošanas procesā pirmsskolā sekmējama 2 – 3 gadu bērnu adaptācija.

Pētījuma uzdevumi:

1. Teorētiski analizēt literatūru par adaptāciju un tās sekmēšanu
2. Analizēt literatūru, lai noskaidrotu bērnu psiholoģisko stāvokli
3. Analizēt literatūru par veidošanas procesu pirmsskolā
4. Pārbaudīt teorētiskās atziņas empīriskā pētījumā un analizēt iegūtos rezultātus
5. Pētījuma metodes – teorētiskā literatūras analīze

Kvalifikācijas darbā ir apkopotas teorētiskās atziņas par 2 – 3 gadu vecu bērnu adaptāciju un tās sekmēšanu. Veikts pētījums, kā veidošanas procesā pirmsskolā sekmējama 2 – 3 gadu vecu bērnu adaptācija, pētījumā piedalās 10 bērni.

ABSTRAKT

Qualification paper: Fostering the adjustment of 2-3-year-old children in the process of their pre-school development.

Author: Zane Karņicka.

Supervisor: Dr. Paed. Daiga Kalēja-Gasparoviča.

Volume of the qualification paper: 46 pages, 8 tables, 9 pictures, 2 annexes, 27 sources of literature.

Fostering the adjustment of 2-3 –year-old children is analyzed in the process of their pre-school development.

Aim of research: to analyze theoretically and to check practically how to foster the adjustment of 2-3-year old children at pre-school.

The question of the research: how to foster the adjustment of 2-3-year-old children.

The tasks of the research:

1. To analyze the literature about the adjustment and its fostering
2. To analyze the literature to clarify the psychological state of the child
3. To analyze the literature about the process of development at pre-school
4. To check theoretical conclusions in the empirical research and to analyze the results
5. The methods of the research – the analysis of the theoretical literature.

In the qualification paper theoretical conclusions about the adjustment of 2-3-year-old children and its fostering are summarized. A research how to foster the adjustment of 2-3-year old children has been carried out. 10 children participated in the research.

Saturs

Ievads.....	5
1. Adaptācija.....	6
1.1. Adaptācija un tās sekmēšana.....	6
1.2. Bērna psiholoģiskais raksturojums problēmu sakarā.....	12
2. Veidošanas process pirmsskolā.....	15
2.1. Mācību saturs saistībā ar veidošanu.....	15
2.2. Pedagoģiska darbība.....	18
3 .Empīriskais pētījums.....	21
3.1. Pētījuma metadaloģija.....	21
3.2. Pētījuma norise.....	24
3.3.Pētījuma iegūtie rezultāti un to analīze.....	27
3.4. Pirmsskolas pedagogu aptaujas rezultāti.....	36
Secinājumi.....	40
Literatūra un informācijas avoti.....	42
Pielikumi.....	46

Ievads

Mūsdienās cilvēkam nepieciešams realizēt sevi daudzveidīgi dažādos dzīves apstākļos. Īpaši nozīmīgs posms bērniem ir, gūstot jaunu pieredzi, jaunus apstākļos ārpus ierastās vides.

Problēma saistīta ar adaptēšanos pirmsskolā, bērnam uzsākot bērnudārza gaitas patstāvīgu dzīvi ārpus mājām. Kā īpaši pirmsskolas vecuma bērnam 2 – 3 gadu vecumam ir akūta nepieciešamība tuvība ar vecākiem un ģimeni.

Organizējot daudzveidīgu veidošanas procesu iekļaujot brīvu spēlēšanos ar veidošanas materiāliem, kurā uzsvars tiek likts, uz rotaļāšanos, tiek sekmēta bērna aizrautība, kā rezultātā bērnam tiek novērsta uzmanība, no apstākļu maiņas.

Pētījuma priekšmets – 2 – 3 gadu vecu bērnu adaptācija.

Pētījuma objekts – Veidošanas process tēlotājdarbībā pirmsskolā.

Pētījuma jautājums - kā veidošanas procesā pirmsskolā sekmējama 2- 3 gadu vecu bērnu adaptācija.

Pētījuma mērķis – Teorētiski analizēt un praktiski pārbaudīt, kā veidošanas procesā pirmsskolā sekmējama 2 -3 gadu vecu bērna adaptācija.

Pētījuma uzdevumi

1. Teorētiski analizēt literatūru par adaptāciju un tās sekmēšanu
2. Analizēt literatūru, lai noskaidrotu bērna psiholoģisko stāvokli
3. Analizēt literatūru par veidošanas procesu pirmsskolā
4. Pārbaudīt teorētiskās atziņas empīriskā pētījumā un analizēt iegūtos rezultātus
5. **Pētījuma metodes** – teorētiskā - literatūras analīze

Empīriskās metodes

1. Pedagoģiskai vērojums
2. Situācijas analīze
3. Rakstveida aptauja skolotājiem

Pētījuma bāze – 10 bērni. Pirmsskolas „X” izglītības iestāde, 10 skolotāji .

1.Adaptācija

1.1.Adaptācija un tās sekmēšana

Ar pirmo ienākšanas dienu pirmsskolā bērnam sākas bērna adaptācijas periods, pierašana, izdzīvošana jaunos apstākļos. Šis jaunās pārmaiņas rada bērnam lielāku vai mazāku psihisko spriedzi. Jaunāka vecuma bērniem iedzīvošanās svešā vidē izraisa spēcīgu pārdzīvojumu (Golubina, 2007, 156).

Adaptācija ir ātrums un vieglums, ar kādu spēj mainīties bērna uzvedība atkarībā no bērna vides pārvērtībām. Adaptācija vidē ir nepārtraukts process, tomēr tās nozīme īpaši jāakcentē indivīda darbības un vides maiņas apstākļos. Apstākļu vides maiņa notiek:

- uzsākot bērnudārza gaitas,
- dienas režīma maiņa,
- iekļaušanās kolektīvā,
- atšķirīgas prasības,
- sveši cilvēki,
- lietu vides maiņa (Kembels, 2004, 14).

Adaptācija – pielāgošanās jaunai situācijai, prasībām, noteiktiem apstākļiem, kas nepārtraukti mainās, ar negatīvo, nelabvēlīgo faktoru pārvarēšanu saistīta piemērošanās videi. Adaptācija sekmē organisma darbības uzturēšanu (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca 2000, 8).

Romenkova uzskata, ka adaptācija ir viens no galvenajiem bioloģijas jēdzieniem, apzīmē organisma funkciju, uzbūves, orgānu un šūnu piemērošanās apkārtējai videi (Romenkova, 2008). R.Garleja adaptāciju definē, kā pielāgošanos neparastiem, mainīgiem apstākļiem, kas palīdz stabilizēt cilvēka organisma iekšējo vidi (Garleja, 2006).

A.Ādleris uzskata, ka adaptācija ir process, kas jāpārdzīvo visiem, bērniem nonākot jaunā vidē, adaptēties jaunā kolektīvā, iepazīt grupas biedrus, audzinātājas, iepazīt jaunas telpas (Ādleris, 2001, 49).

Balstoties uz Irena Gersamia pētījuma, adaptācija ir ļoti plašs jēdziens un nozīme organisma pielāgošanos videi, kas palīdzētu saglabāt svarīgāko līdzsvaru izdzīvošanai. Adaptācijas procesā bērns pieņem visas uzvedības normas, vērtības, darbības un saskarsmes veidus, tas nozīmē, ka bērns, kad sāk iet bērnudārzā, ienākot grupiņā, no sākumā novērtē starp bērnu jau izveidojušās komunikācijas īpatnības, prasības, normas. Cilvēks ir sociāla būtne, kas nesaraujami ir saistīta ar sabiedrību un atrodas nepārtrauktā saskarsmē, tāpēc ir ļoti būtiski

apzināties sociālās adaptācijas nozīmi, šajā laikā jāpievērš liela uzmanība bērna veselības stāvoklim, jo bērns ir emocionāls satraucies par visu jauno, zūd apetīte (Gersamia, 2015).

Adaptācijas ir pētījuši ir mediķi, pedagogi un psihoanalītiķi. Balstoties uz A.Ādlera atziņas viņš uzsver, ka bērni ir jāaudzina tā, lai viņi prastu pielāgoties sabiedriskajai dzīvei (Ādleris, 2001).

E.Eriksons, L.Kolbergs, I.Pavlovs, K.Gustavs Jungs adaptāciju ir pētījuši un analizējuši, ņemot vērā bērna temperamentu. K.G. Jungs uzskata, ka adaptācija vienmēr ir pielāgošanās attiecības starp subjektu un objektu. Savukārt A.Lanka uzsver, ka adaptācijas procesā nepieciešama pielāgošanās spēja un notiek aktīva sociālās vides uzvedības normu apguve. Psiholoģe N.Ivanova ir uzsvērusi, ka adaptācijas periodam ir milzīga nozīme. Bērns šajā laikā pārdzīvo emocionālu diskomfortu, vēl šo periodu var nosaukt par iekšējo sasprindzinājumu, piesardzības stāvokli, kas apgrūtina pieņemt kā intelektuālus, tā personiskus lēmumus.

N. Vatutina adaptācijas periodu iedala trijos etapos :

- bērna vajadzības,
- izpratne,
- ievērošana.

Uzsākot bērnudārza gaitas, A.Maslovs uzskata, ka bērnam ir traucētas vismaz triju līmeņu vajadzības:

- eksistences – vajadzība pēc drošības (kas sagaida, vai nebūs briesmīgi, vai nebūs grūti, vai nebārs),
- sociālās – vajadzība pēc piederības, pozitīva novērtējuma (vai vienaudži pieņems, vai draudzēsies, vai patikšu),
- izziņas – vajadzība pēc iespaidiem, informācijas (ko darīsim, vai būs interesanti, ko uzzināšu (Bērns, kā individualitāte pirmsskolas izglītības iestāde, 2002)).

Savukārt Poļu psihologi uzskata, ka adaptācijas process pirmsskolā ir vairāki faktori:

- bērna īpašības,
- bērna vecums,
- dzimums,
- temperamenta veids,
- ģimenes apstākļi.

Neviens no šiem faktoriem nedarbojas atsevišķi. Autori atzīst, ka bērna vecums un attīstības pakāpe ir pielāgošanās stratēģija. Pirmajos mēnešos bērnudārza bērnam piemīt īpaša uzvedība, ko sauc par adaptācijas stratēģiju. Tās ir gan pozitīvas, gan negatīvas. Šīs stratēģijas ir novērotas līdz triju gadu vecumam. Pielāgošanās stratēģija attiecas uz specifiskām kognitīvās

uzvedības darbībām, kuru bērns izmanto, lai tiktu galā ar, jaunām pārmaiņām (Kilim-Klismaszewska, 2006, Lubowiecka, 2000, Sochaszewska, 1985).

Balstoties uz Briezes teiktā, kad bērns sāk apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi, bērnam ir svarīgs uzdevums pielāgoties jaunai videi. Lai bērns labi adaptētos, nozīmīgi faktori, kas atkarīgi no bērna vecuma, individuālo īpatnību ievērošanu, bērna dzīves apstākļi ģimenē, sociālo vajadzību attīstības līmenis un vadošās darbības attīstības līmeni (Brieze, 2002, 24).

Savukārt Carla Poole, Susan A. Miller, Ellen Booth Church un Patricia Gable uzskata, ka bērni adaptācijas periodā uzvedās savādāk. Un liela uzmanība ir jāpievērš bērna tempam. Šajā adaptācijas periodā liela loma ir vecākiem. Bērnam adaptācijas periodā ir svarīgi iepazīt jauno vidi. Pirmajā dienā bērnam ar vecāku ir jānāk kopā uz bērnudārza grupiņu jāiepazīst jaunās pārmaiņas, ieteicamais uzturēšanās laiks bērnudārzā pirmajā dienā būtu no trīsdesmit minūtēm līdz vienai stundai. Adaptācija var ilgt nedēļu, vai vairāk, tas ir individuāli, katram bērnam būs savādāk (Poole, Miller, Church, 2018, Gable 2012).

R. Tankova-Jampoļskaja, adaptāciju iedala trijos posmos:

- **Viegla adaptācija** ir novērojama bērniem, kas auguši sociāli labvēlīgās ģimenēs optimālos apstākļos, ir veseli, psiho fiziski attīstīti. Var būt īslaicīgs negatīvs emocionālais stāvoklis, kas izpaužas kā runas aktivitātes trūkums. Parasti šīs parādības ilgst pirmās divas nedēļas.
- **Vidēja adaptācija** raksturīga vai nu veselīgiem mazuļiem, kas auguši labvēlīgās ģimenēs un pirmsskolu apmeklē pēc pusotra gada vecuma, vai arī jebkura vecuma bērniem no sociāli nelabvēlīgām ģimenēm vai tādām, kurās pieļautas audzināšanas kļūdas. Slimošana norit bez komplikācijām un ilgst vidēji septiņas līdz desmit dienas. Īslaicīgi var būt svara zudums un valodas attīstības traucējumi. Uzvedības novirzes normalizējas apmēram pēc mēneša.
- **Smaga adaptācija** nereti ilgst vairākus mēnešus. Bērns atkārtoti slimo, pēc tam kļūst jūtīgāks, nelabprāt atgriežas pirmsskolas izglītības iestādē. Tas negatīvi ietekmē veselību un kavē attīstību. Reizēm vērojami stabili uzvedības traucējumi, kas dažkārt robežojas ar neirotisku stāvokli. Var būt palēnināts fiziskās attīstības temps, valodas un psihiskās attīstības aizture (Gailuma 2002, 88).

Savukārt Romenkova bērna adaptācijas raksturojumu veiksmīgo un grūto ir iedalījusi šādi: (skat. 1. tabulu).

1.tabula

Veiksmīgā adaptācija	Grūta adaptācija
Kontakta nodibināšana ar pieaugušo	Slikta orientēšanās uz pieaugušo.
Veiksmīga grupas vērtību un normu apgūšana. Grupas, tās telpas apdzīvošana, veiksmīga orientācija tajā.	Orientēšanās uz grupas bērniem, tūlītēja iekļaušanās grupas struktūrā kā, ievērojamība uz grupas fonu.
Noteikumi apgūšana kopdzīvei ar bērniem grupā. Pastāvēšana par savu personību sadarbībā ar citiem bērniem.	Grūtības savas personības robežu noteikšanā. Konflikta izraisīšana, tos nerisīnot. Gaidīšana, ka pieaugušais iejauksies pats, nevēlēšanās un neprasme kontaktēties ar viņu.
Labi emocionālā stāvokļa rādītāji.	Vāja orientēšanās grupas noteikumos, tikumisko normu formālā apgūšana.
Labi fiziskā stāvokļa rādītāji.	Vāja orientēšanās grupas un iestādes telpā, telpās apgūšana, rotaļlietu piesavināšanās.
Viegla pāriešana no vienas sociālās vides uz otru. Prieks un laipnība satiekot vecākus, parasto saskarsmes līdzekļu saglabāšana.	Noslēgtība, augoša spriedz, izvairīšanās no nepatīkšanām.
	Spriedze, saskatoties divām sociālām vidēm ģimenei un pirmsskolas izglītības iestādei. Naidīgums pret ģimenes locekļiem adaptācijas sākuma periodā, sociāla uzvedība grupā.

Gailuma adaptācijas procesu ir iedalījusi šādi (skat. 2. tabulu).

Adaptācijas procesa iedalījums

2.tabula

Simptomi	Viegla adaptācija	Vidēja adaptācija	Smaga adaptācija (1. un 2. pakāpe)
Laiks, kurā normalizējas bērna miegs, apetīte, emocionālais stāvoklis, saskarsme ar pieaugušajiem, vienaudžiem reakcijas uz vides maiņu.	10 – 20 dienas.	20 – 40 dienas.	Līdz 60 dienām un vairāk.
Neiropsihiskā attīstība.	Atpaliecība vai izmaiņas nav novērotas.	Vienu divus mēnešus pazeminās runas aktivitāte.	Strauji samazinās augšana un svara pieaugums, attīstība var atpalikt no vienaudžiem par trim līdz sešiem mēnešiem.
Saslimšanas biežums un ilgums, sākot apmeklēt bērnudārzu.	Saslimšana nav novērojama vai arī ir tikai vienu reizi. Ilgst ne vairāk kā desmit dienas.	Saslimšana var atkārtoties. Ilgst septiņas līdz desmit dienas.	Atkārtotas, ilgstošas slimības ar sarežģījumiem, neiroiskas reakcijas. Ilgst vairāk nekā desmit dienas.
Svars un augšana.	Bez izmaiņām.	Svara zaudēšana 30 – 40 dienas.	Augšanas tempa un svara samazināšanās līdz pat sešiem mēnešiem.

Lai adaptācijas process būtu veiksmīgāks, svarīgi jau tā sākuma izzināt katra bērna pašizjūtu un vajadzības un arī lai vecāki justos droši, gaidīti un pārliecināti, ka viņa bērni tiek labi aprūpēti, jo liela loma adaptācijas perioda norise atkarīga no vecāku pašsajūtas (Gailuma, 2002, 89).

Secinājumi:

Adaptācija ir plašs jēdziens un tā nozīme ir pielāgošanās jaunai videi. Šis adaptācijas process ir jāpārdzīvo visiem bērniem, kas sāk apmeklēt pirmsskolas iestādi. Bērni jāaudzina tā, lai prastu pielāgoties sabiedriskajai dzīvei. Šajā adaptācijas periodā bērni pārdzīvo emocionālu diskomfortu. Adaptāciju iedala trijos posmos viegla vidēja un smaga adaptācija. Svarīgi adaptācijas laikā ir izpētīt, katra bērna pašizjūtu un vajadzības. Un galvenais, ka vecāki jūtas labi, tad arī bērniņam būs labi.

1.2. Bērnu psiholoģiskais raksturojums problēmu situācijā

Bērnu psiholoģiskai raksturojums ietver gan bērna psihisko, gan emocionālo un sociālo attīstību. Psihiskā attīstība kā personības pilnveidošanās turpinās cilvēka mūža garumā (Puškarevs, 2001, 8).

Bērna attīstības periodu no 1- 3 gadu vecumam psihologi sauc par agrīno bērnību šim periodam ir jāvelta vislielākā uzmanība.

Šajā laikā sāk attīstīties:

- pašvērtējums,
- es koncepcija,
- sociālās lomas atdarināšana,
- saskarsmes prasmes, iemaņas,
- empātijas pamati,
- priekšmetu nosaukuma apguve,
- egocentriskās runas apguve (Svence,1999, 62).

Balstoties uz Golubinas rakstītā par agrīnās bērnības īpatnībām. Bērns šajā vecumā darbojas ar dažādiem priekšmetiem. Šajā vecumā bērns pakāpeniski ir izpētījis savu ķermeni. Tā pamazām notiek bērna „ES” apzināšana. „ES” koncepcijas veidošanās process ir viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmē bērnu attīstību pirmajos dzīves gados. Šis ir laiks, kad bērns tuvojas savai krīzei. Bērnam pieaug iekšējā spriedze. Bērns šajā vecumā grib darboties pats, bet bērna darbības spējas ir neierobežotas. Šajā posmā bērns ir spējīgs risināt, konkrētu uzdevumu darbojoties, jo bērna domāšana ir tieša, bērns domā par to, ko redz sev priekšā. Lai sekmētu bērna attīstību, jārada un jāvirza viņa intereses, veidojot motivāciju pozitīvai rīcībai. Šajā vecumposmā jāattīsta bērna iztēle, izdoma, fantāzija (Golubina, 2007, 118).

Psihiskā attīstība ietver šādus jēdzienus:

- kognitīvā,
- attīstība,
- emocionālā attīstība,
- personības attīstība (Puškarevs, 2001, 83).

Veidošanas darbībām ir īpaša ietekme uz psihisko uztveri. Veidošanas procesā nostiprinās rokas un pirkstu sīkā muskulatūra, bērniem veidojas priekšmetu telpiskā izpratne, kas ļauj iztēlei darboties savdabīgāk (Golubina, 2000, 196).

I.Bula-Biteniece savā promocijas darbā apgalvo, ka bērni ir zinātkāri, kuri velās izziņāt pasauli ir iedzimta vajadzība. Šajā izziņas rezultātā bērnam notiek psihes pilnveide, galvas smadzeņu nobriešana un izziņas process - kognitīvā attīstība:

- iztēle,
- uztvere,
- sajūtas,
- domāšana,
- runa,

Lai saprastu bērna psihisko procesu cēloņus un sekas, ir jāņem vērā katra bērna vecumposma īpatnības (Bula-Biteniece 2011).

Lai bērns veiktu jebkuru darbu, bērnam ir nepieciešama uzmanība. Uzmanība bērniem attīstās, kāda darbībā. Šajā vecumā bērns var izpildīt trīs secīgus norādījumus – paņemt, aiznest, noliet.

V.Hibnere savā grāmatā ir rakstījusi, ka uzmanība nepieciešama, lai sekmīgi veiktos jebkura darbība. Nepietiekami attīstīta bērna uzmanība kavē bērna psihes, radošās darbības un personības attīstību kopumā (Hibnere, 1998).

Ir dažādi bērnu psihiskās attīstības vērtēšanas kritēriji un attīstības teorijas. Viens no ievērojamākajiem pētniekiem ir jāpiemin Ļ.Vigotskis, kurš psihisko attīstību pamatojis ar tās stadiālo raksturu, katru stadiju pavada:

- vajadzības,
- krīze,
- jaunveidojums,
- vadošā darbība,

Ko ieviesis pedagogiem tik svarīgos jēdzienus bērna aktuālā un tuvākās attīstības zona (Puškarevs, 2001).

Bet Ž.Piažē psihisko attīstību raksturo ar kognitīvās attīstības teoriju, kur ietver trīs galvenās kognitīvās spējas jeb izziņas veidus:

- sensomotorā shēma
- simboliskā shēma
- operacionālā shēma (Piažē, 2002).

Savukārt G.Svence uzskata, ka 2 - 3 gadu vecumā psihiskās attīstības galvenie sasniegumi ir:

Izziņa

- 2 gadi – aktīvās runas izmanto izpratnes attīstība,
- 3 gadi – runas izveidošanas pazīmes, attīstoties iztēlei sevis atdalīšana no ārējās pasaules, priekšmetu veseluma, lietu kārtības apjēgšana,

Kustības

- 2 gadi – roku un kāju funkciju saskaņošanās,
- 3 gadi – roku kustību attīstība manipulējot ar priekšmetiem, kustību pašregulācijas pazīmes,

Saskarsme

- 2 gadi - rakstura pamatiezīmju formēšanās,
- 3 gadi – pašapziņas, pašvērtējuma, izpausmes. Pirmo morāles, tikumisko normu apguve (Svence, 1999, 75).

G.Svence, G.Bolotovskis, A.Caregorodcevs uzskata ka agrīnās bērnības perioda beigās - 3 gadu vecumā – veidojas spējas vispārināt, atrast jaunās asociācijas starp jau zināmo priekšmetu funkciju vai nozīmi uz jauno. Notiek pāreja no uzskatāmi konkrētās domāšana uz tēlaino. Uzskatāmi konkrētā domāšana dominē bērniem šajā vecumā. Bērns uztver iegaumē un izprot labāk informāciju, ko iegūst caur sajūtām, redz, dzird, pagaršo, aptausta (Svence, 1999, Bolotivskis , Caregorodcevs , 2006).

Secinājums:

Psihologi no 1 – 3 gadu vecumam sauc par agrīno bērnību, šim periodam jāvelta vislielākā uzmanība. Jo šajā laikā attīstās bērnam pašvērtējums, „Es” koncepcija, saskarsmes prasmes utt. Šajā vecumposmā bērnam jāpiedāvā veidošanas elementi, jo veidošanas darbībām ir īpaša ietekme uz psihisko uztveri. Veidošanas procesā bērniem nostiprinās sīkā pirkstu muskulatūra. Lai saprastu bērna psihisko procesa cēloņus un sekas ir jāņem vērā katra bērna vecumposma īpatnības. Lai bērns veiktu jebkuru darbu bērnam ir nepieciešama uzmanība. Uzmanība bērnam attīstās kādā darbībā. 2 – 3 gadu vecumā psihiskās attīstības galvenie sasniegumi ir izziņa, kustība, saskarsme.

2. Veidošanas process pirmsskolā

2.1 Mācību saturs saistība ar veidošanu

Tēlotājdarbības procesā vissvarīgākais ir bērna aktivitāte, tiekšanās pēc kaut kā jauna. Bērni mācās apgūt skaidru priekšstatu par lietām vai parādībām, mācās izteikt, kādas tām ir formas. Bērnu tēlotājdarbība ir mākslinieciskās jaunrades veids un estētiskās audzināšanas līdzeklis. Tēlotājdarbība bērniem palīdz veidot interesi darboties pašiem veidot priekšmetus ar savām rokām, šādas nodarbes palīdz bērniem attīstīt prasmes darboties ar dažādiem materiāliem, izmantot dažādus instrumentus. Šādas darbības bērniem lieliski palīdz veidot bērna personību. Māksla pirmsskolā ir kā spēle, kur tā tikai tad sasniedz tai piemēroto mērķi, ja spēlējošais tajā atraisās.

Bērns kopš dzimšanas ir pētnieks, kurš pasauli novēro un novēroto klasificē. Atspoguļot iepazīto un pārdzīvoto visveiksmīgāk ir tēlotājdarbībā:

- zīmēšana
- aplicēšana
- veidošana (Randoha, 2015, 150).

Kas ir veidošana:

Veidošana – ir tēlotājdarbības veids, kura bērni darbojas ar mīkstu materiālu – mālu, plastilīnu, smiltīm, sāls mīklu u.c. Bērnu tēlotājdarbība sākas ar reālas īstenības priekšmetu izzināšanu. Veidošana ir bērna patstāvīgs darbs. Veidošana pieder pie visplašāk bērībā pieejamiem mākslinieciskiem darbības veidiem. Bērnu veidojumi var būt dažādi gan sīkplastika, medaļas, trauki u.c. Katra bērna radošais darbs, veidojums, būs oriģināls, jaunrades darbs, kas sekmē bērna radošo spēju un attīstību, kas ir tēlotājdarbības svarīgākais uzdevums (Hibnere 1977, Hibnere 1998).

Herman T. Knoop un Kerrie L. Welsh uzskata, ka veidošana pirmsskolā ir orientēta uz procesu. Veidošanas procesā bērns var izpausties attīsta sīko pirkstu muskulatūru (Hermen T.Knoop, Kerrie L. Welsh 2010).

J.Skrastiņa uzskata, ka manipulācija, darbošanās ar dažādiem materiāliem bērnam atklāj apkārtejo pasauli un ļauj apjaust, ko spēj viņa mazās rociņas. Skrastiņa uzskata, ka veidošana ir:

- lielisks veids, kā apgūt apkārtējās pasaules formas,
- sena mākslas forma,
- sajūtas pieredzes bagātinātāja,
- radošās darbības pieredze veicinātāja (Skrastiņa 2015, 4).

No divu gadu vecuma bērns var iepazīstināt ar veidošanu, jo bērnu roku muskulatūra ir attīstījusies. Paņemot rokas plastilīnu, mālu, vai mīklu, bērns to mīca, spaida, atrauj mazus gabaliņus spiež mazos gabaliņus uz paliktņa, saspiež kopā, bērni dažādi rotaļājas ar to. Bet triju gadu vecumā bērni var sākt apgūt dažādus veidošanas paņēmienus.

J.Skrastiņa veidošanu pirmsskola ir iedalījusi šādi :

- pakāpe iepazīstināt bērnus ar veidošanas materiāliem,
- pakāpe vienkāršu formu veidošana,
- pakāpe rosināt bērnu fantāziju dzīvu un nedzīvu būtnu veidošanu,
- pakāpe vingrināties apvienot dažādas veidošanas tehnikas (Skrastiņa 2015).

Latviešu pedagogs J.Sprīngis uzskata, ka veidošanai un zīmēšanai ir jābūt pilnīgi rotaļīgai. Veidošana no zīmēšanas atšķiras ar to, ka attīstās ne vien redze, bet arī tauste. Tauste bērniem ļauj uztvert izzināt pilnīgāk nekā redze. Sprīngis uzskata, ka bērnam priekšmets vispirms ir jāveido un tikai pēc tam ir jāzīmē. Svarīgi ir pieminēt, ka zīmējot tiek nodarbināta tikai viena roka, bet veidošanas procesā notiek abu roku sadarbība. Tas bērnus veicina koordinācijas spējas, sīkās pirkstu muskulatūras attīstību un sajūtu pieredzes attīstību (Veidošanas prieks 2015).

Zīmēšana, aplicēšana, veidošana un konstruēšana rosina bērniem izteikt savus emocionālos pārdzīvojumus. Darbošanās ar veidošanas priekšmetiem bērniem attīsta iztēli. Ar tēlotājmākslas palīdzību bērna pasaule ir padarāma skaistāka, priecīgāka, daudzveidīga emocionāla bagāta. Rādot bērniem ikdienā sastopamos un lietojamus keramikas izstrādājumus (vāzes, traukus u.c, mēs varam bērnus izraisīt interesi par mālu, plastilīnu smiltīm un mīklu). Tas rosina bērniem pašiem radīt darbus, kas atspoguļo vēroto vai fantāzija radīto. Ar šīm visām darbībām tiek veicināta bērna psihisko procesu attīstīšana: sajūtas, uztvere, atmiņa, iztēle, uzmanība un griba.

Veidošanu B. Frīdenberga pirmsskolā ir iedalījusi šādi:

- *pakāpē* bērniem attīsta prasmes saplacināt mālu, veltnēt starp plaukstām ar taisnvirziena un apļveida kustībām. Tas rada bērnos vēlēšanos veidot pazīstamus priekšmetus.
- *pakāpē* bērniem attīsta prasmi veidot no māla dažādus priekšmetus, kas sastāv no vairākām detaļām, kā arī savienot atsevišķas detaļas.
- *pakāpē* pedagogs bērnus rosina izmantot savā darbā dažādus veidošanas paņēmienus (Frīdenberga, 2003).

Tēlotājdarbības mērķis pirmsskolā ir veicināt apgūt lietu un parādību attēlošanu, līdzeklis dzīves iespaidu tēlainai atspoguļošanai (Randoha 2015, 150).

Būtiski ir atcerēties, ka bērna darbošanās – veidošanas – procesā pats svarīgākais ir process, nevis rezultāts.

Secinājums:

Tēlotājdarbības procesā vissvarīgākais ir bērna aktivitāte. Māksla pirmsskolā ir kā spēle. Viens no bērna vissvarīgākajiem tēlotājdarbības veidiem ir veidošana. Veidošana ir bērna patstāvīgs darbs, kur bērni darbojās ar dažādiem veidošanas materiāliem. Darbošanos ar dažādiem materiāliem bērns atklāj apkārtējo pasauli. Bērns jau kopš dzimšanas ir pētnieks. Veidošanas procesā bērnam attīstās redze un tauste. Tauste ļauj bērniem izzināt, kāds ir priekšmets. Bērnam vispirms ir jāveido priekšmets, un tikai pēc to zīmējam. Zīmējot tikai tiek nodarbināta tikai viena roka, savukārt veidošanas procesā tiek nodarbinātas abas rokas. Nodarbinot, abas rokas bērnos veicina koordinācijas spējas, sīkās pirkstu muskulatūras attīstību un sajūtu pieredzes attīstību. Darbošanos ar veidošanas priekšmetiem bērniem attīsta iztēli. Ar tēlotājmākslas palīdzību bērna pasaule ir padarāma skaistāka, priecīgāka daudzveidīgāka emocionāla bagāta. Būtiski ir atcerēties, ka bērna darbošanās veidošanas procesā pats svarīgākais ir process, nevis rezultāts.

2.2 Pedagoģiskā darbība

Pedagoģiskā darbība - ir vērtīborientēta mērķtiecīgi plānota vai intuitīva mācīšana un audzināšana, ko veic skolotājs plānojot organizējot un vadot mācību un audzināšanas procesu (Pedagoģijas terminu skaidrojoša vārdnīca, 2000).

Pedagoģiskie uzdevumi ir:

- attīstīt bērna patstāvīgu,
- aktīvo radošo darbību,
- kāpināt radošās darbības potenciālu,
- audzināt radošu personību (Hibnere, Grasmane, 2000, 265).

Pēc R. Fišera atziņas bērnam ir jāsniedz individuāla uzmanība, uzmundrinājumi, atsaukties uz bērna aicinājumiem, noteikti jāieklausās bērna teiktajā, sajūtām, vārdiem (Fišers, 1990, 91).

J.Skrastiņa uzskata, ka pedagoga galvenais uzdevums ir radīt bērnam atbilstoši viņa spējām zināšanu prasmju un attieksmju apguvi. Veidošanas nodarbību pamatā pirmskolas skolotāja profesionalitāte spējas saredzēt katra bērna spējas vajadzības un intereses. Veidošanas nodarbības tiek integrētas ar citiem mācību priekšmetiem, lai bērns apkārtējo pasauli iepazītu un izzinātu kop veselumā. Cenšoties ieinteresēt bērnu veidošanas procesā, pedagogam vienmēr jācenšas darboties līdzī. Būtiski atcerēties, ka bērni mācās atdarinot. Skolotājam ir jābūt elastīgam un jācenšas izjust, ko spēj katrs bērns. Piedāvājot, jebkuru veidošanas materiālu bērnam tas vispirms ir jāiepazīst (Skrastiņa 2015, 8).

Pludmale smilšu kaste smilšu galds ir lieliskākais veids, kā aizsākt darbošanos veidošanas pasaulē. V.Batņa uzskata, ka smiltis visvieglāk padodas bērna rokai un fantāzijām. Smiltis ir tas materiāls, ko var piedāvāt pašiem mazākajiem. Bērnam kontakts ar smiltīm ir dziedinošs tas atbrīvo no sāpēm un rūpēm. Mitras smiltis ir pakļāvīgas var izveidot dažādas figūras tās rosina bērniem kaut ko jaunu radīt. Smilšu kastes bērnu dārza laukumā vai kastes bērnu dārza telpā var kalpot, kā lielisks rotaļu veids. Bērns kļūst izzinošas pasaules atklājējs. Bērns ne vien izzina sevi, bet arī iepazīst apkārtējo pasauli un pauž emocijas (Batņa 2011).

Organizējot rotaļnodarbības, veidošanā iesaka arī bērniem piedāvāt mālu, māls ir dabīgs materiāls. Mālu var izmantot praktiskās darbošanās procesā. Rotaļa, kas ir savienota ar pētīšanu sākās ar materiālu maisīšanu spiešanu velšanu pakāpeniski pārtop par mērķtiecīgu bērna darbību. Pirms darbošanās ar mālu pedagogam jānoskaidro vai kādam bērnam nav ādu slimība, pēc darbošanās ar mālu rokas ir jānomazgā ar ziepēm (Skrastiņa 2015).

Ļoti svarīgi ir vide, kurā atrodas bērns videi ir jābūt mājīgai piemērotai bērna attīstības vajadzībām. Skolotāja kura strādā ar bērniem ir jābūt iejūtīgai sirsnīgai radošai, kura pauž cieņu pret katru bērnu. Piedāvā dažādus mākslinieciskos izteiksmes līdzekļus tehnikas nodrošina bērnam savstarpēju uzticēšanos. Bērni bērnudārzā visoptimālāk bagātina zināšanas, prasmi, attieksmi (Hibnere, 1998, Randoha 2015).

V.Hibnere atzīmē bērnam nedrīkst uzspiest, kas viņam nav pieņemams un neatbilst bērna attīstības līmenim (Hibnere 1998).

Lasot jauno informāciju par jaunajām kompetencēm, gribēju pieminēt jaunās izmaiņas, kas skars pirmsskolas izglītības iestādes, kādam būs jābūt pirmsskolas izglītības skolotājam:

- skolotājs plāno, vēro iesaistās un virza,
- daudzveidīga, mainīga un patstāvību rosinoša mācību vide,
- katrs bērns jāuztver kā individualitāte,
- veido vidi tālai bērni var darboties,
- piedāvā jēgpilnus uzdevumus katram bērnam,
- rosina domāt bērniem (Skola 2030).

Mums pedagogiem ir jāatceras, ka bērns ir pētnieks un darītājs. Ka bērni mācās no konkrētas reālas pieredzes :

- mērķtiecīgi novērojot un atdarinot citu cilvēku darbību,
- aktīvi klausoties,
- izmanto maņas,
- sadarbojoties un sarunājoties ar citiem bērniem (Skola 2030).

K. G. Junga savos pētījumos ir secinājis, ka mūsdienu pedagoģijā vairāk vajadzētu pievērst bērnu mākslinieciskajai audzināšanai, nevis racionālajai attīstībai. Bērniem jārosina emocionāla un jūtu sfēra. Bērniem vairāk mākslas mūzikas dejošanas. K.G.Jung uzskata, ka pirmsskolas pedagogam ir ļoti plašas iespējas emocionāli rosināt bērna iztēli interesanti organizēt rotaļnodarbības (Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata 2007).

Roberts Schirmacher uzskata, kad skolotājam nav jābūt māksliniekam. Galvenais darboties kopā ar bērnu. Skolotājs piedāvā tēmas, skolotājs ir bērna palīgs, kurš iepazīstina bērnus ar jauniem veidošanas materiāliem (Schirmacher, 2006).

Secinājums:

Pedagoģiskā darbība ir mērķtiecīgi plānota, ko veic skolotājs plānojot, organizējot un vadot mācības. Pedagoģiskais uzdevums ir attīstīt bērna patstāvīgu, aktīvo radošo darbību, kāpināt radošās darbības potenciālu, audzināt radošu personību. Būtiski atcerēties, ka bērni mācās atdarinot. Ļoti svarīgi ir atcerēties pedagogam, ka nedrīkst uzpiest bērnam, kas viņam nav pieņemams un neatbilst bērna attīstības līmenim. Bērnam jāsniedz individuāla uzmanība, jāieklūstās bērna sacītājā. Pedagoģa uzdevums ir radīt atbilstošu vidi, videi ir jābūt mājīgai piemērotai bērna attīstības vajadzībām. Veidošanas nodarbības tiek integrētas ar citiem priekšmetiem. Mums, kā pirmsskolas izglītības pedagogiem ir ļoti plašas iespējas emocionāli rosināt bērna iztēli un interesanti organizēt rotaļnodarbības.

3. Empēriskais pētījums

3.1. Pētījuma metodoloģija

Jebkurš pētījums vienmēr balstās uz teorētiskiem uzskatiem, kas norāda uz autora priekšstatiem par pētāmiem fenomeniem. Metodoloģija konkrētā pētījumā atklāj pētnieka zinātniskos uzskatus, pētījuma loģiku un lietoto metožu pamatojumu. Metode ir vispār zinātnisks jēdziens ar diezgan plašu interpretāciju spektru. Pētījuma metodes iedalījums:

- teorētiskās pētījuma metodes, teorētiska analīze,
- empīriskās pētījuma metodes, novērošana, aptauja, pedagoģiska novērošana,
- datu apstrādes metodes (Špona, Čehlova, 2004, 80).

Novērošana ir viens no visizplatītākajām pedagoģisko pētījumu metodēm. To plaši lieto pedagoģiskajā praksē. Šī metode palīdz pedagogam iepazīt savus audzēkņus tiešās uztveres ceļā dabiskos apstākļos. Bez novērošanas metodes nevar iztikt neviens pedagogs (Albrehta 1998, 32).

Vēlos savā pētījumā pierādīt, kā veidošanas procesā pirmsskolā sekmējama 2 – 3 gadu vecu bērnu adaptācija. Kurā iekļaujot brīvu spēlēšanos ar dažādiem veidošanas materiāliem, liels uzsvars tiek likts uz rotaļāšanos, tiek sekmēta bērna aizrautība, kā rezultātā bērnam tiek novērsta uzmanība no apstākļu maiņas.

Lai varētu apkopot visu atrasto un iegūto informāciju, tika veikts pedagoģiskais pētījums pirmsskolas izglītības iestādē „X”. Kur, piedalījās 2 -3 gadu veci bērni.

Pētījuma sākumā tika izstrādāti divi kritēriji un divas pazīmes pētījuma laikā tika vākti dati pētījuma sākumā, pētījuma vidū un pētījuma beigās. Pētījuma laikā tika novadītas divas rotaļnodarbības nodarbības, bet viena nodarbība tika novērota nodarbošanās ar jūras smiltīm ārpus nodarbību laika. Rotaļnodarbības plānu var apskatīt 2. pielikumā.

Grupiņā ir 16 bērni 2 – 3 gadu vecumā. Seši bērni pirmsskolas izglītības iestādi apmeklē jau otro gadu, bet pārējiem desmit bērniem ir adaptācijas periods. Bērni tika pētīti no 1. oktobra – 31. oktobrim.

Visi bērni ir ļoti aktīvi, priecīgi, emocionāli, jautri, jūtīgi pret vārdu mamma darboties gribuši ar dažādiem materiāliem.

Pētīšanas laikā plānots aptaujāt desmit pirmsskolas izglītības skolotājus ar mērķi noskaidrot viņu pedagoģisko pieredzi problēmas sakarā. Desmit pirmsskolas skolotāji pirmsskola strādā ilgāk kā piecus gadus, skolotājas strādā ar 2- 3 gadu veciem bērniem.

Lai veiktu pētījumu tika izvirzīti kritēriji un divu līmeņu (augsta un zema) pazīmes (sk. 3. tabulu).

3. tabula. Kritēriji un pazīmes

Kritēriji	Augsta līmeņa pazīmes	Zema līmeņa pazīmes	Metode
Brīvība	Brīva uzvedība un saskarsme ar bērniem un audzinātāju	Bērns ierāvis stūrī	Pedagoģiskais vērojums
Ieinteresētība	Izrāda interesi par nodarbībām notiekošo	Inerti vēro nodarbībā notiekošo	Pedagoģiskais vērojums

Pedagoģiskajā pētījumā piedalās pirmsskolas izglītības iestādes „X” bērni, katram bērnam ir savs raksturs, savas intereses, savas vajadzības.

Darbā tiek piedāvāts, raksturojums par katru bērnu, kurš piedalījās pedagoģiskajā pētījumā (sakarā ar datu aizsardzību un konfidencialu informāciju, bērnu vārdi ir aizstāti ar citiem vārdiem).

Gustavs (vecums 2 gadi) – emocionāls puika, draudzīgs. No rītiem grūti atvadīties no mammas. Zēnu grupiņā ienes raudošu, iedod skolotājai rokās. Puiku vajag samīļot parunāties, un jau pēc kāda laika puika vairs neraud.

Jānis (vecums 3 gadi) – kluss puisītis. Grūti no rītiem atvadīties no vecākiem. Grupiņā nāk ar asarām. Puisītis neizrāda vēlmi spēlēties ar citiem bērniem. Skolotāja staigā visu laiku pakaļ neizlaiž viņu no savām acīm. Ja puisītis, kaut ko vēlas viņš izmanto žestus, rāda ar pirkstiem, ko vēlas.

Marta (vecums 3 gadi) – klusa meitenīte, bet ļoti patīk darboties un nodarbības dara visu un ar tādu interesi klausās nodarbības. Draudzīga rotaļājas ar citiem bērniem. No rītiem viņai nesagādā grūtības ienākt grupiņā. Grupiņā nāk ar smaidu.

Madara (vecums 3 gadi) – meitene ir draudzīga, aktīva, patīk darboties ar veidošanas materiāliem. Meitenei nesagādā grūtības no rītiem ienākt grupiņā. Meiteni uz bērnudārzu ved vecmāmiņa. Meitene grupiņā ienāk ar prieku un smaidu.

Domeniks (vecums 2 gadi) – aktīvs vienmēr agresīvi noskaņots. No rītiem ir grūti atvadīties no mammas. Ienākot grupiņā, puika kliež pie durvīm. Nostājas stūrī bļauj, kādu laiciņu puikam nevar pieiet klāt, jo viņš sāk spert un bļaut vēl skaļāk. Puika nebļauj ilgi, kad viņš ir izbļāvies, viņš piebiedrojas citiem bērniem un iet spēlēties.

Dārta (vecums 2 gadi) – jauka meitenīte. No rītiem nesagādā grūtības ienākt grupiņā. Vienmēr nāk ar smaidu. Un iet spēlēties ar draugiem.

Kārlis (vecums 3 gadi) - aktīvs draudzīgs puika. Grupiņā nāk ar asarām, jo ir grūti atvadīties no mammas, bet tad kad uz bērnudārzu ved tētis puika grupiņā nāk ar prieku. Ienākot grupiņā, puika vēlas, lai skolotāja paņem viņu rokās un samīļo. Puikam patīk skatīties grāmatas. Tad no rītiem skolotāja lasa pasakas, laika puika justos labi.

Elza (vecums 2 gadi) – nopietna meitene, ienākot grupiņa meitene neizrada nekādu prieku vienmēr ir dusmīga. Bet tā dusmošanas nav uz ilgu laiku, meitenes mīļākā nodarbošanās ir no rītiem spēlēties ar plastilīnu.

Pēteris (vecums 2 gadi) – nedrošs neizrāda interesi spēlēties ar citiem bērniem. Puikam patīk spēlēties vienam pašam. No rītiem puika grupiņā nāk ar asarām, jo ir grūti atvadīties no mammas.

Kaspars (vecums 3 gadi) – draudzīgs, aktīvs puika. Puikam nesagādā grūtības ienākt grupiņā, atvadās no mammas un nāk spēlēties ar draugiem.

3.2.Pētījuma norise

Pētījums tika veikts pirmsskolas „X” izglītības iestādē. Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kā veidošanas procesā pirmsskolā sekmējama 2- 3 gadu vecu bērnu adaptācija. Grupā ir 16 bērni 2 -3 gadu vecumā, bet pētīti tika desmit bērni. Seši bērni pirmsskolas izglītības iestādi apmeklē jau otro gadu, bet pārējiem desmit bērniem ir adaptācijas laiks. Pētījuma laika periods – no 2018.gada 1.oktobra – 31.oktobrim.

Pētījuma sākumā tika izstrādāti divi kritēriji, (brīvība un ieinteresētība) un divas pazīmes (augsta un zema), pētījuma laikā tika novadītas divas integrētas rotaļnodarbības, bet viena nodarbība tika novērota nodarbošanās ar jūras smiltīm ārpus nodarbību laika.

1.Nodarbība „CEPUMS”.

Nedēļas sākumā tika veikts pirmais pedagoģiskais vērojums, lai noskaidrotu bērna uzvedību nodarbības laikā saistība ar veidošanu. Desmit bērniem ir adaptācijas periods.

Vērojums tiek pētīts pēc izvirzītajiem kritērijiem un divu līmeņu pazīmēm (sk. 3. tabulu)

Nodarbība tika organizēta grupiņā piedalījās četrpadsmit bērni. Nodarbības plāni redzami 2. pielikumā. No šiem četrpadsmit bērniem četri bērni apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi jau otro gadu. Bet desmit bērniem ir adaptācijas periods. Trīspadsmit bērni jutās labi, ar interesi klausījās, tikai vienam bērnam bija grūtības ar adaptācijas periodu.

Viens bērns stāvēja stūrī sīta kājas un blāva *mamma gibu , mammu gibu, kur ila, gibu mammu*, gāju klāt mierināt *piekāva mani* rāva man aiz matiem sapratu, kad nedaudz uzgaidīšu un tad iešu atkal klāt, bet nekas nemainījās. Pēc laika sapratu kad puisītīm nevajag pievērst uzmanību, jo pēc neilga brīža, puisītis pārstāja kliegt un vēroja, ko es ar pārējiem bērniem daru. Pārējie bērni sēdēja aplīti uz spilventiņiem. Pārējie deviņi jaunie bērni vēroja, ko es daru, ko darīšu bija bērniņi, kuri ieraudājās un jautāja, *kur ir mamma, kur ir mamma*, bet tas nebija uz ilgu laiku.

Pirmajā nodarbība bērniem lasīju pasaku par „Sarkangalvīti”, kura dodas ciemos pie vecmāmiņas, kura ir saslimusi. Sarkangalvīte vecmāmiņai nes cepumus. Bērni pasaku laikā jutās brīvi un ar interesi klausījās arī puisītis, kas stāvēja stūrī klausījās pasaku, bet nepievienojās pie uz spilventiņiem. Pēc pasakas noklausīšanās, bērniem izdalīju plastilīnu un paliktnīti palikām turpat uz spilventiņiem un bērni veidoja katrs savu cepumu. Viens puisītis pagaršoja, kā garšo plastilīns un saprata, kad tas nav ēdams sāka raudāt *gibi gibu pepumu*. Nomierināju puisīti paskaidroju, kad tas nav ēdams, kad no plastilīna veidosim, katrs savu cepumu.

Pirmā nodarbība izdevās labi un liecina, ka atbilst kritērijam ieinteresētība, bet bija puisītis kurš blāva stūrī tas liecina, ka bērns nevēlās piedalīties nodarbībā.

2. Nodarbība „EZĪTIS”.

Nedēļas vidū tika veikts otrais pedagoģiskais vērojums, lai noskaidrotu bērna izaugsmi tieši adaptācijas periodā, kā bērni jūtas nodarbībās saistībā ar veidošanas procesu.

Vērojums tiek pētīts pēc izvirzītajiem kritērijiem un divu līmeņu pazīmēm (sk. 3. tabulu).

Nodarbība tika organizēta grupiņā. Nodarbībā piedalījās divpadsmit bērni, no šiem divpadsmit bērniem desmit bērniem ir adaptācijas laiks, bet divi bērni apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi jau otro gadu. Bērni jau no paša rīta grupiņā jūtas labi, draudzīgi, droši aktīvi spēlējas.

Bērni tiek iepazīstināti ar sāls mīklu. Sāls mīklu skolotāja kopā ar bērniem pagatavoja iepriekšēja dienā. Bērni mīklu mīca, staipa, četri bērni jūtas nedroši un nevēlējās pat pieskarties mīklai šiem četrinie bērniem ir adaptācijas periods. Viens no bērniem, kas atteicās pieskarties mīklai ar žestiem man rāda, kad viņam būs netīras rokas, bet otrs bērns nepārtraukti sacīja *nebibu zane, nebibu nebibu*. Protams, es respektēju bērnus un viņiem neliku pieskarties mīklai.

Kad bērni bija paspēlējušies ar mīklu, uz nodarbību bija atnācis ciemos pie bērniem grupiņas ezītis, bet ezītis bija bēdīgs. Lai ezītis nebūtu bēdīgs, aicinu bērniem izveidot ežu ģimeni. Četri bērni atteicās piedalīties nodarbībā bērni sēdēja vēroja, bet pārējie bērni aizrautīgi un ar ieinteresētību veidoja, katrs savu ezīti. Bērni nodarbībā jūtas brīvi komunicēja ar bērniem bija bērni, kas aizradīja tu dari nepareizi skaties, ka *Jane* dara tev nav *lidīgs ezam*.

Otrā nodarbība manuprāt, izdevās ļoti labi un liecina, ka atbilst kritērijiem ieinteresētība un brīvība, bet tie četri bērniņi, kuri nevēlējas piedalīties nodarbībā, viņi inerti vēroja nodarbību. Bērni ir palikuši drošāki kaut arī viņiem ir adaptācijas periods.

3.nodarbība „Jūras smiltis”.

Mēneša beigās tika veikts trešais pedagoģiskais novērojums, lai noskaidrotu bērna izaugsmi, tieši adaptācijas laikā, kā bērni jūtās nodarbībās grupiņā saistībā ar veidošanas procesu. Vērojums tiek pētīts pēc izvirzītajiem kritērijiem un divu līmeņu pazīmēm (sk. 3. tabulu).

Nodarbība tika organizēta grupiņā. Nodarbībā piedalījās divpadsmit bērni, no šiem divpadsmit bērniem desmit bērniem ir adaptācijas periods, bet divi bērni apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi jau otro gadu.

Bērni grupiņā jūtas ļoti labi, bērni ir aktīvi patīk darboties ar veidošanas materiāliem plastilīnu. Jaunie bērni jau ir iepazinuši grupiņu un zin, kur viss atrodas, jo plastilīns jau ir pieejams bērniem, no rīta ienākot grupiņā, bērni dodas paņemt plastilīnu un paliktnīti un veido *desas savai mīļmantiņai meitenes cep kūkas, veido dārzeņus*.

Trešā nodarbība tika vērota ārpus nodarbību laika, tajā piedalījās desmit bērni. Šiem desmit bērniem ir adaptācijas periods. Bērni tika sadalīti mazās grupiņās.

Tiem bērniņiem, kuriem adaptācijas periodā bija grūtības adaptēties. Darbojoties ar smiltīm, bērni jūtās brīvi, pētīja, kā birst smiltis lejā pa caurulīti bēra ar karotīti pudelē smiltis, cepa smilšu kūkas. Ar ieinteresētību spēlējās ar smiltīm izdomājot kaut ko jaunu slēpt smiltīs krāsainās pogas utt. Bērni savā starpā komunicēja un jūtās droši brīvi.

Trešā nodarbība izdevās labi, jo bērni paši varēja izdomāt savus uzdevumus, spēles. Kā viņi spēlēsies un ko viņi darīs. Skolotāja piedāvāja savus variantus, ko var darīt ar smiltīm. Smiltīs var paslēpt krāsainas podziņas, bērt ar korotīti pudelē, cept smilšu kūkas. Galvenais, ka bērni nodarbībā jūtās brīvi un ar ieinteresētību darbojās ar jūras smiltīm. Smiltis ir tas materiāls, ko var piedāvāt pašiem mazākajiem, jo darbošanās ar smiltīm bērnus atbrīvo no sāpēm un rūpēm.

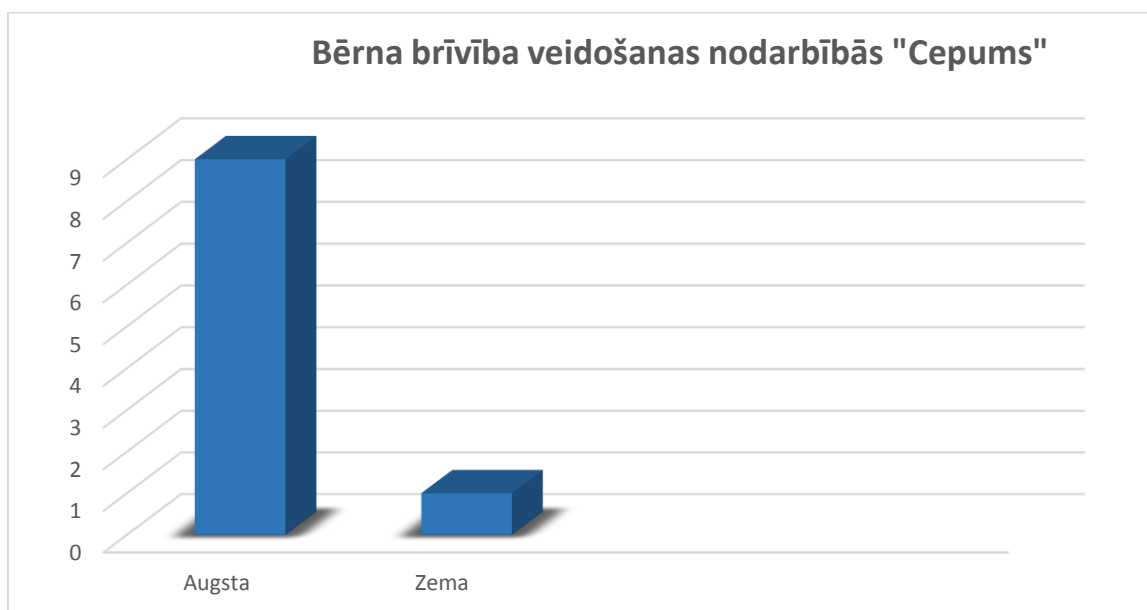
3.3.Pētījuma iegūtie rezultāti un to analīze

Pētījums tika veikts pirmsskolas „X” izglītības iestādē. Pētījuma mērķis ir noskaidrot kā veidošanas procesā pirmsskolā sekmējama 2 -3 gadu vecu bērna adaptācija. Pedagoģiskais vērojums tika veikts pētījuma sākumā, pētījuma vidū, un pētījuma beigās. Pētījuma sākumā tika izstrādāti divi kritēriji (brīvība un ieinteresētība) kā arī divas pazīmes (augsta un zema). Pētīti un apkopoti dati ir par desmit bērniem. Pirmās nodarbības nosaukums ir “Cepums”. (sk. 4. tabulu).

4.tabula.”Cepums”. Novērojumi

Nr. p.k	Bērna vārds	Augsta līmeņa pazīmes	Zema līmeņa pazīmes
1.	Gustavs	✓	
2.	Marta	✓	
3.	Madara	✓	
4.	Dārta	✓	
5.	Jānis	✓	
6.	Kārlis	✓	
7.	Elza	✓	
8.	Pēteris	✓	
9.	Kaspars	✓	
10.	Domeniks		✓

Tabulā ir atspoguļota pirmā nodarbība „Cepums”, ņemts vērā pirmais kritērijs (sk. 3. tabulu). Pētījumā piedalās desmit bērni 2 – 3 gadu veci, kuriem ir adaptācijas periods. Nodarbība tika organizēta grupiņā. Nodarbībā tika lasīta pasaka „Sarkangalvīte”. Apkopojot datu analīzi pēc pirmā kritērija (sk. 3. tabulu), secinu, ka bērna brīvība veidošanas nodarbībā ir augsta, tikai viens bērns nepiedalījās nodarbībā, bērnam ir grūtības ar adaptācijas periodu.

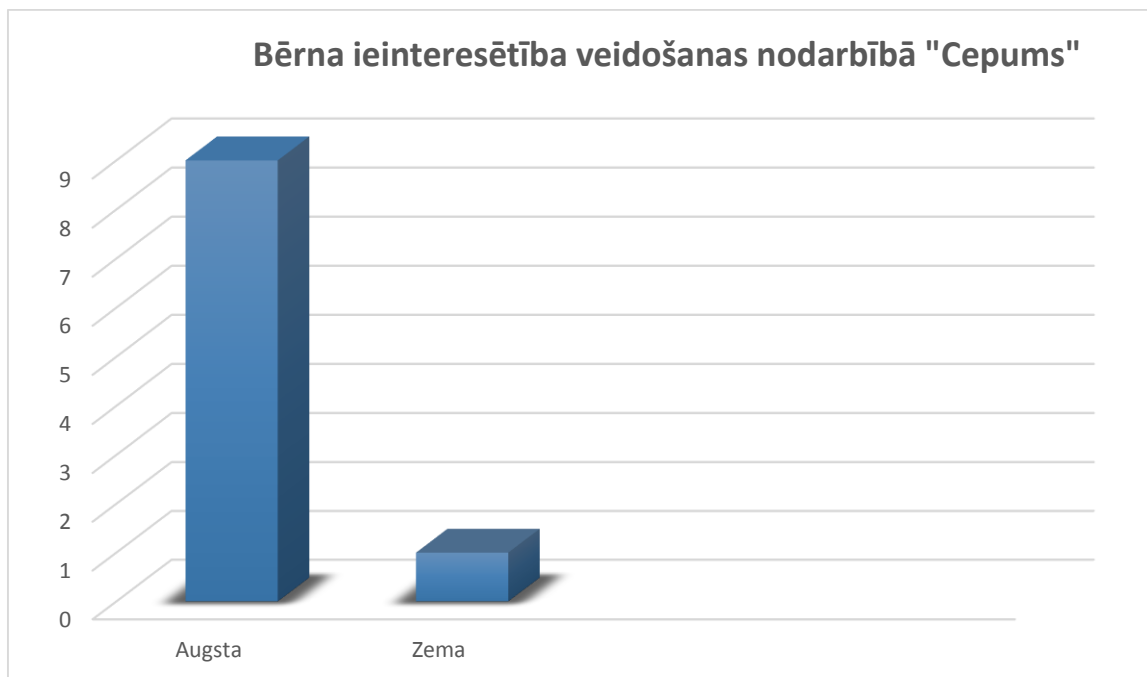
1.attēls. Bērna brīvība veidošanas nodarbībās

Pirmajā attēlā ir apkopota pirmā nodarbība „Cepums”. Pētījumā piedalās desmit bērni 2 - 3 gadu veci, kuriem ir adaptācijas periods. Nodarbībā tika lasīta pasaka „Sarkangalvīte”, šī pasaka bērniem ir zināma un mīļa. Apkopojot datu analīzi, pēc pirmā kritērija (sk. 3. tabulu), secinu, ka bērna brīvība veidošanas nodarbība ir augsta, jo tikai viens bērns nepiedalījās nodarbībā, bērnam ir grūtības ar adaptācijas periodu.

5.tabula „Cepums”. Novērojumi

Nr. p.k	Bērna vārds	Augsta līmeņa pazīmes	Zema līmeņa pazīmes
1.	Gustavs	✓	
2.	Marta	✓	
3.	Madara	✓	
4.	Dārta	✓	
5.	Jānis	✓	
6.	Kārlis	✓	
7.	Elza	✓	
8.	Pēteris	✓	
9.	Kaspars	✓	
10.	Domeniks		✓

Tabulā tiek atspoguļota pirmā nodarbība „Cepums”, ņemts vērā otrais kritērijs (sk. 3. tabulu). Pētījuma piedalās desmit bērni 2 – 3 gadu veci, kuriem ir adaptācijas periods. Nodarbība tika organizēta grupiņā. Nodarbība tika lasīta pasaka „Sarkangalvīte”. Bērni pasaku klausījās ar ieinteresētību skolotāja pasaku lasīja, mainot balsis intonāciju, lai bērniem būtu interesanti. Apkopojot datu analīzi pēc otra kritērija (sk. 3. tabulu), secinu, ka bērna ieinteresētība veidošanas nodarbība ir augsta, nodarbība nepiedalījās viens bērns, kuram ir grūtības ar adaptācijas periodu.

2.attēls. Bērna ieinteresētība veidošanas nodarbībās

Apkopojot datu analīzi, pēc otra kritērija, secinu, ka bērna ieinteresētība veidošanas nodarbībā ir augsta. Tikai viens bērns nepiedalījās nodarbībā.

Analīze:

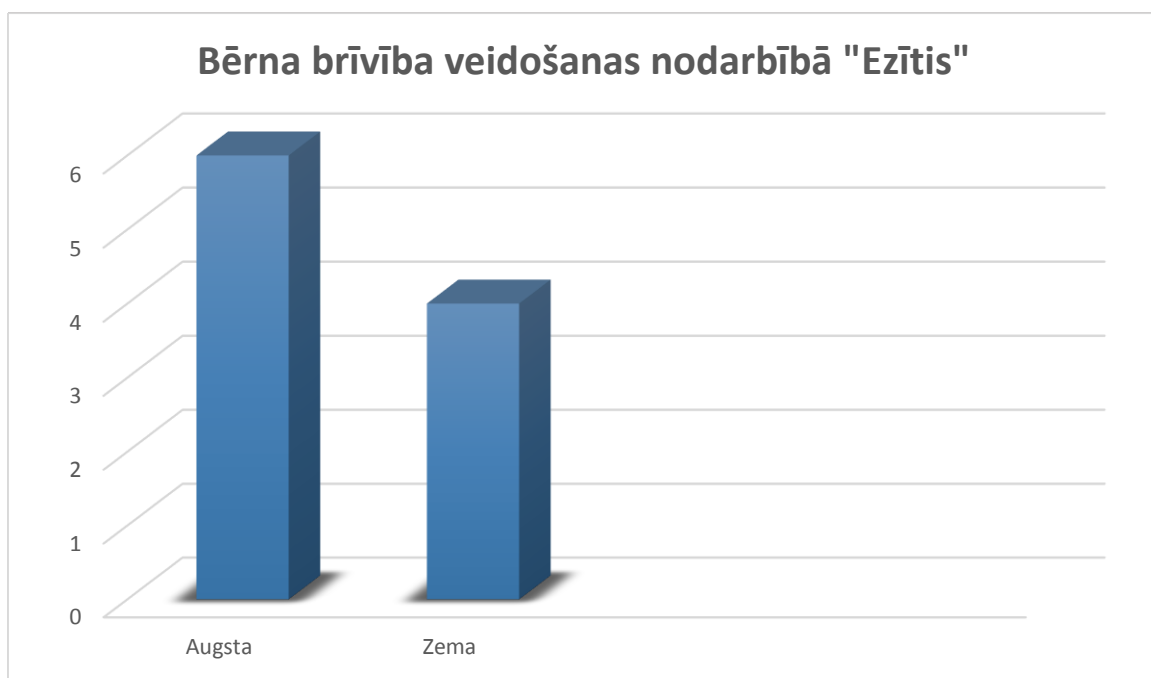
Novadot pirmo nodarbību, secināju, ka bērniem patīk klausīties pasakas. Bērni nodarbībā jutās brīvi un ar ieinteresētību klausījās pasaku „Sarkangalvīte”, kaut arī bērniem ir adaptācijas laiks. Bērniem šī pasaka ir zināma un mīļa, jo skolotāja šo pasaku lasa pirms gulētiešanas. Klausoties un darbojoties ar plastilīnu, bērni aizmirsās par vides maiņu. Bērna rādītāji pirmajā nodarbībā ir augsta, bērni ir jānodarbina, lai viņiem ir interesanti. Būtiski ir atcerēties, ka māksla pirmsskolā ir kā spēle.

Otrā nodarbība „Ezītis”. Tajā skolotāja bērnus iepazīstina ar jaunu veidošanas materiālu sāls mīklu. Sāls mīklu skolotāja kopā ar bērniem pagatavoja iepriekšējā dienā. Izvēlējās iepazīstināt bērnus ar sāls mīklu, jo darbojoties ar dažādiem veidošanas materiāliem bērniem attīsta iztēli. Pētīti un apkopotī dati ir par desmit bērniem, kuriem ir adaptācijas periods (sk. 6.tabulu).

6.tabula „Ezītis”.Novērojumi

Nr. p.k	Bērna vārds	Augsta līmeņa pazīmes	Zema līmeņa pazīmes
1.	Gustavs	✓	
2.	Marta		✓
3.	Madara	✓	
4.	Dārta	✓	
5.	Jānis		✓
6.	Kārlis	✓	
7.	Elza		✓
8.	Pēteris	✓	
9.	Kaspars		✓
10.	Domeniks	✓	

Tabulā ir atspoguļota otrā nodarbība „Ezītis”, ņemts vērā pirmais kritērijs (sk. 3. tabulu). Pētījumā piedalās desmit bērni 2 – 3 gadu veci, kuriem ir adaptācijas periods. Nodarbība tika organizēta grupiņā. Nodarbībā skolotāja bērnus iepazīstina ar sāls mīklu. Apkopojot datu analīzi pēc pirmā kritērija (sk. 3. tabulu), secinu, ka bērna brīvība veidošanas nodarbībā ir augsta, tikai četri bērni nepiedalījās nodarbībā, bērni nevēlējās sasmērēt rociņas ar sāls mīklu. Bērni nodarbībā jutās brīvi, sāls mīklu bērni mīcīja smaržoja, pētīja, pagāršoja.

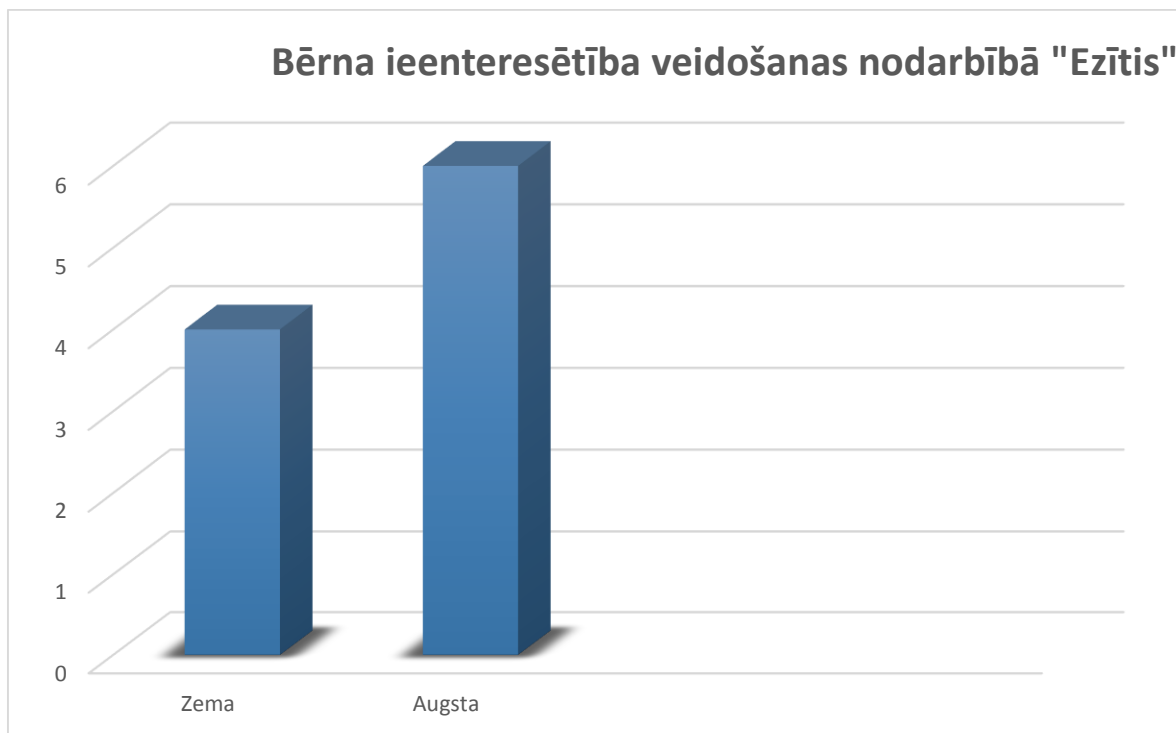
3.attēls. Bērna brīvība veidošanas nodarbībā "Ezītis"

Trešajā attēlā ir apkopots otrās nodarbības „Ezītis”. Pētījumā piedalās desmit bērni. Bērnu vecums ir 2 – 3 gadi, kuriem ir adaptācijas periods. Nodarbībā bērni tika iepazīstināti ar sāls mīklu. Apkopojot datu analīzi, pēc pirmā kritērija (sk. 3. tabulu), secinu, ka bērna brīvība veidošanas nodarbība ir augsta, jo tikai četri bērni nepiedalījās nodarbībā, bērni baudījās sasmērēt rociņas ar sāls mīklu.

7.tabula „Ezītis”.Novērojumi

Nr. p.k	Bērna vārds	Augsta līmeņa pazīmes	Zema līmeņa pazīmes
1.	Gustavs	✓	
2.	Marta		✓
3.	Madara	✓	
4.	Dārta	✓	
5.	Jānis		✓
6.	Kārlis	✓	
7.	Elza		✓
8.	Pēteris	✓	
9.	Kaspars		✓
10.	Domeniks	✓	

Tabulā tiek atspoguļota otrā nodarbība „Ezītis”, ņemts vērā otrais kritērijs (sk. 3. tabulu). Pētījuma piedalās desmit bērni 2 – 3 gadu veci, kuriem ir adaptācijas periods. Nodarbība tika organizēta grupiņā. Nodarbība skolotāja bērņus iepazīstināja ar sāls mīklu. Apkopojot datu analīzi pēc otra kritērija (sk. 3. tabulu), secinu, ka bērna ieinteresētība veidošanas nodarbībā ir augsta, nodarbība nepiedalījās četri bērņi, kuriem bija bail sasmērēt rociņas ar sāls mīklu. Bērņi ar ieinteresētību veidoja katrs savu ezīti, galvenais ir atcerēties, ka galvenais ir process nevis rezultāts.

4.attēls. Bērna ieinteresētība veidošanas nodarbībā "Ezītis"

Apkopojot datu analīzi, pēc otrā kritērija, secinām, ka bērna ieinteresētība veidošanas nodarbībā ir augsta. Tikai četri bērņi nepiedalījās nodarbībā.

Analīze:

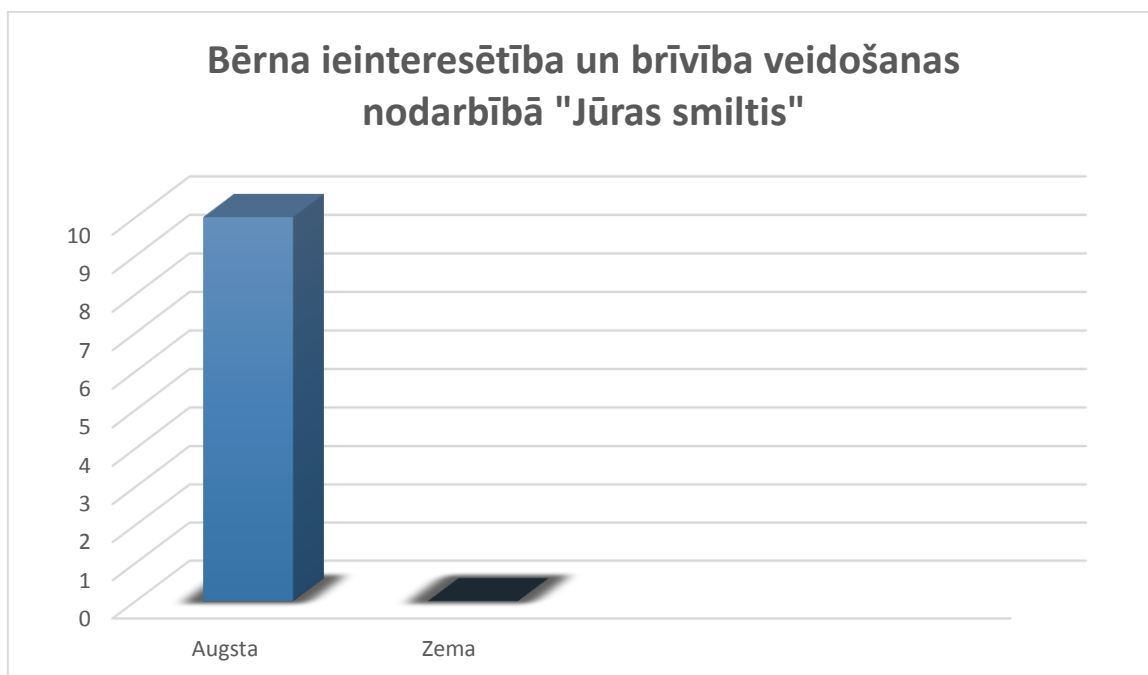
Novadot trešo nodarbību, secināju, ka bērņi jau ir ļoti aktīvi, draudzīgi, atvērti jauniem piedzīvojumiem, ko viņus sagaida bērnudārzā. Šajā nodarbībā bērņus iepazīstināju ar sāls mīklu. Bija četri bērņi, kuri nepiedalījās nodarbībā, bērņiem bija bail sasmērēt rociņas ar mīklu. Bet šie četri bērņi vēroja nodarbību, un netraucēja citiem bērņiem darboties. Tie bērņi kuri darbojās ar sāls mīklu, bērņi darbojās ar tādu ieinteresētību, un jutās brīvi nodarbībā. Būtiski ir atcerēties, ka bērna darbošanās veidošanas procesā pats svarīgākais ir process, nevis rezultāts.

Trešā nodarbība „Jūras smiltis”. Nodarbība tika vērota ārpus nodarbību laika. Darbošanās ar jūras smiltīm, bērns kļūst izzinošas pasaules pasaules atklājējs. Bērns spēlējoties ar smiltīm ne vien izzina sevi, bet arī iepazīst sevi, bet arī iepazīst apkārtējo pasauli un pauž emocijas. Pētīti un apkopoti dati ir par desmit bērniem, šiem bērniem ir adaptācijas periods (sk. 8. tabulu).

8.tabula „Jūras smiltis” Novērojumi

Nr. p.k	Bērna vārds	Augsta līmeņa pazīmes	Zema līmeņa pazīmes
1.	Gustavs	✓	
2.	Marta	✓	
3.	Madara	✓	
4.	Dārta	✓	
5.	Jānis	✓	
6.	Kārlis	✓	
7.	Elza	✓	
8.	Pēteris	✓	
9.	Kaspars	✓	
10.	Domeniks	✓	

Tabulā tiek atspoguļota trešā nodarbība „Jūras smiltis”, ņemti vērā divi kritēriji (sk. 3. tabulu). Pētījuma piedalās desmit bērni 2 – 3 gadu veci, kuriem ir adaptācijas periods. Trešā nodarbība tika vērota ārpus nodarbību laika, bērni tika sadalīti mazās grupiņās. Bērni darbojās ar jūras smiltīm, cepa kūkas, pētīja, slēpa smiltīs krāsainās pogas, kastaņus utt. Apkopojot datu analīzi pēc pieciem kritērijiem (sk. 3. tabulu), secinu, ka bērna ieinteresētība un brīvība, darbojoties ar jūras smiltīm ir augsta.

5.attēls. Bērna ieinteresētība un brīvība veidošanas nodarbībā "Jūras smiltis"

Analīze:

Novērojot bērnu darbību ar jūras smiltīm, tika konstatēts abu izvirzīto kritēriju (sk. 3. tabulu), visiem bērniem ir augsts līmenis. Skolotāja novēroja bērnus no malas neiejaucās bērna darbošanās procesā. Bija bērni, kuri vēlējas ar smiltīm spēlēties visu laiku, bet bija bērniņi, kuriem pietika ar piecām minūtēm. Manuprāt, ka tik augsti rezultāti skaidrojami, ka bērniem nebija izvirzīti uzdevumi, un bērni darbojās pēc savas brīvās gribas. Skolotāja piedāvāja bērniem izcept smilšu kūkas. Lai bērniem būtu interesanti un bērni justos brīvi smilšu izpētē un ieinteresēti spēlēties ar smiltīm. Smiltis ir tas materiāls, ko var piedāvāt pašiem mazākajiem, jo darbošanās ar smiltīm, bērnus atbrīvo no sāpēm un rūpēm.

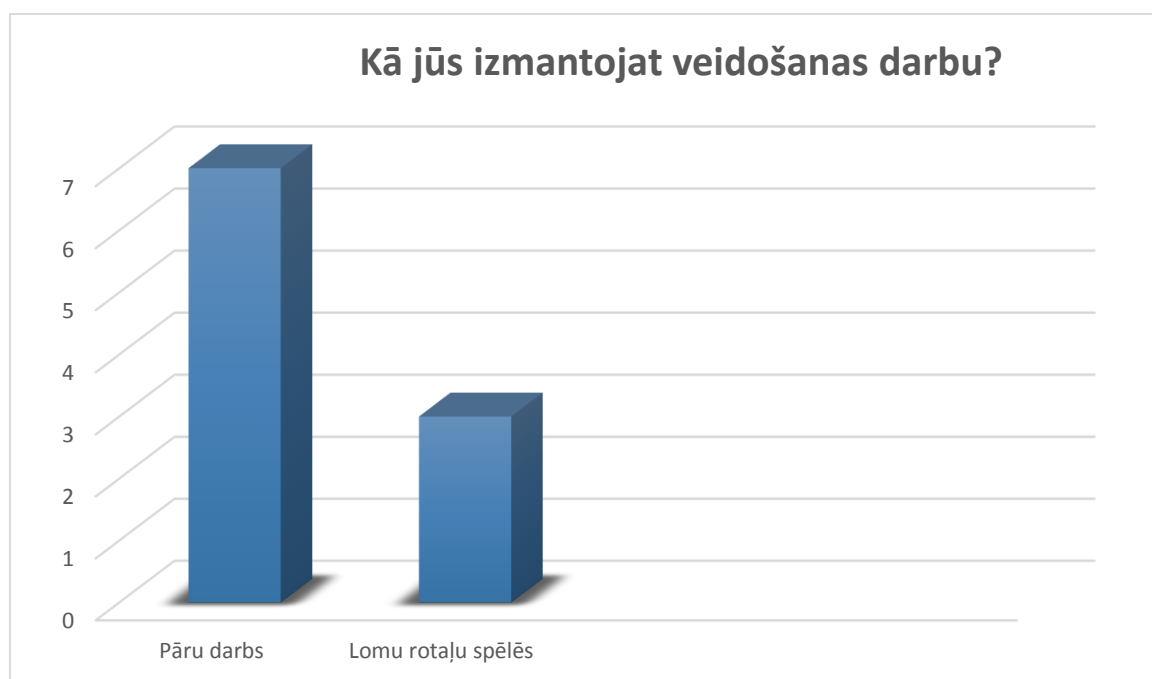
Pētījuma rezultāti apstiprināja, ka veidošanas procesā pirmsskolā sekmējama 2-3 gadu vecu bērnu adaptācija.

Bērna adaptācijas sekmēšana ir pētīta vienā veidošanas nodarbībā ar plastilīnu, veidošanas nodarbība ar sāls mīklu, veidošanas nodarbība ar jūras smiltīm ārpus nodarbības laika. Rezultāti ļauj secināt, ka 2 - 3 gadu vecu bērnu adaptācija ir sekmējama ar veidošanas materiāliem un tehniskiem paņēmieniem. Veidošanas materiāli daudzveidība bērniem atklāj apkārtējo pasauli. Bērniem darbojoties ar veidošanas materiāliem aizmirstās par vides maiņu.

Vēlams, bērniem vairāk darboties ar dažādiem dabas materiāliem rosināt spēlēties izpētīt, pētīt bērni atklāj sev apkārtējo pasauli. Maziem bērniem ir jāļauj vispirms veidot un tikai pēc tam zīmēt. Darbošanos ar dažādiem veidošanas priekšmetiem un materiāliem bērniem attīstās iztēle.

3.4. Pirmsskolas pedagogu aptaujas rezultāti

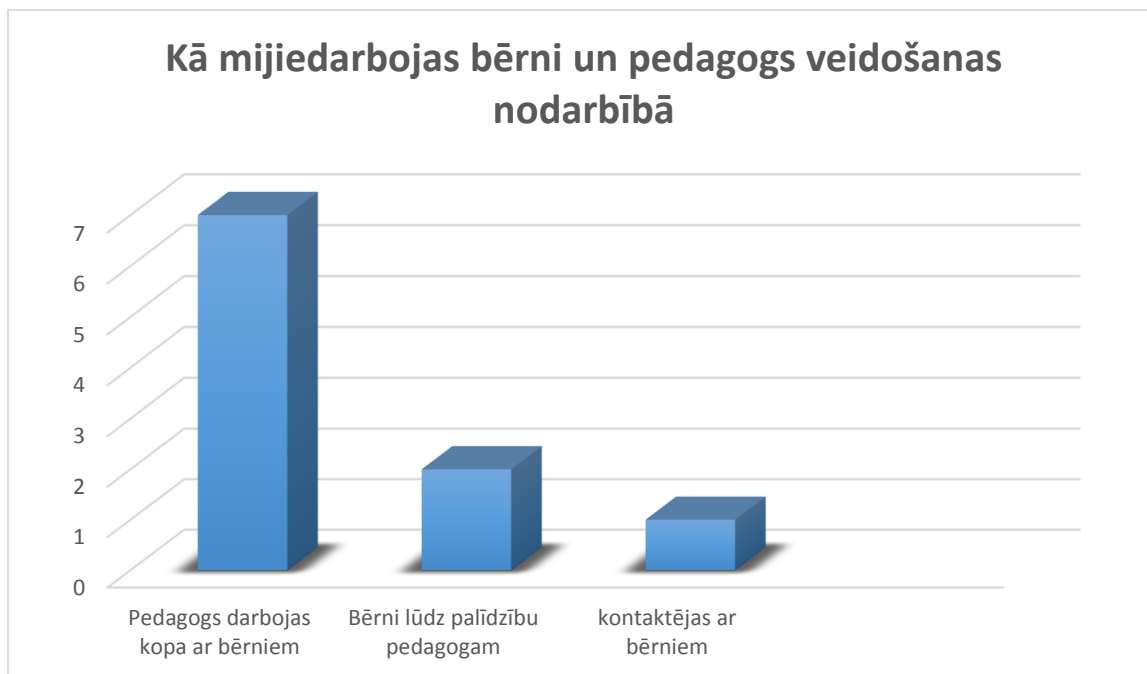
Pētījuma laikā tika aptaujātas desmit pirmsskolas skolotājas. Kuras darbojās ar 2 - 3 gadu veciem bērniem. Skolotājas pirmskolā strādā jau vairāk nekā piecus gadus. Jautājumi ir apskatāmi 2. pielikumā. Atbildes ir apkopotas 6., 7., 8., un 9., attēlā.

6.attēls. Aptaujas rezultāti.

Analīze:

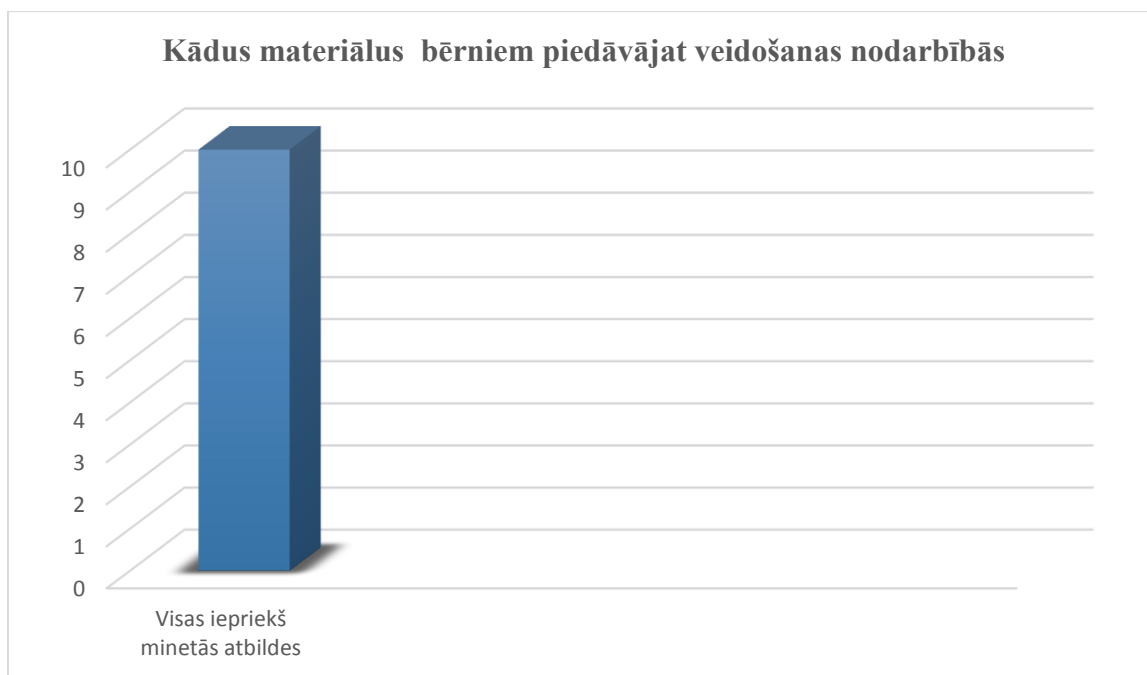
1. Jautājums: *Kā jūs izmantojat veidošanas darbu* – rezultāti liecina, septiņas pirmsskolas izglītības skolotājas ir atbildējuši, ka darbā ar veidošanu izmanto pāru darbu, bet trīs pirmsskolas izglītības skolotājas izmanto lomu rotaļu spēlēs. Var secināt, kad katrs pedagogs strādā savādāk, jo katram pedagogam ir sava pieeja un strādājot ar maziem bērniem ir jāizvēlas nodarbības tādas, lai bērniem būtu interesanti un bērni justos brīvi.

7.attēls. Aptaujas rezultāti.

Analīze:

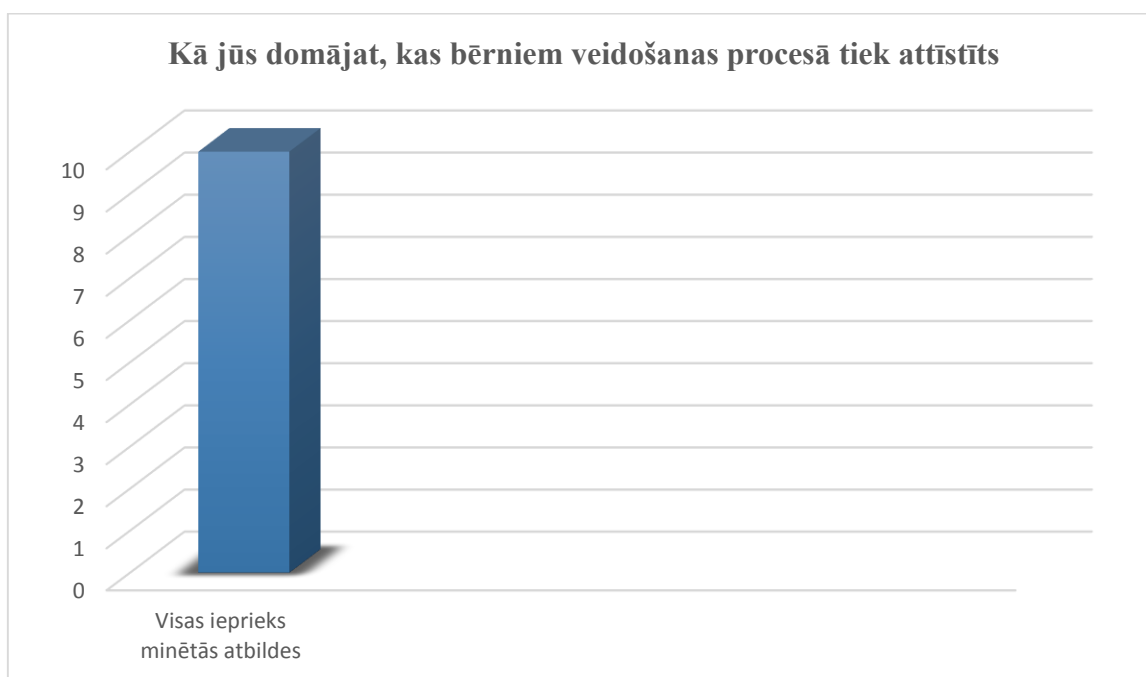
- Jautājums: *Kā mijiedarbojas bērni un pedagogs veidošanas nodarbībā* – rezultāti liecina, astoņas pirmsskolas izglītības skolotājas veidošanas nodarbība darbojas kopā ar bērniem. Var secināt ka pedagogam ir jādarbojas kopā ar maziem bērniem, jo bērnu zināšanas ir nepilnīgas. Darbojoties kopā bērns uztver vairāk. Divi pirmsskolas izglītības skolotāji ir atbildējuši, ka bērni lūdz palīdzību pedagogam. Viens pirmsskolas izglītības skolotājs ir atbildējis, ka bērni kontaktējas savā starpā.

8.attēls. Aptaujas rezultāti.

Analīze:

- 3. Jautājums:** *Kādus materiālus bērniem piedāvājat veidošanas nodarbībās* – rezultāti liecina, ka desmit pirmsskolas izglītības skolotāji ir atbildējuši. Ka veidošanas nodarbībās bērniem piedāvā dažādus veidošanas materiālus. Skolotāji bērnus iepazīstina ar plastilīnu, kuru veidošanas nodarbībās izmanto ļoti bieži, jo plastilīns ir mīksts bērnu rociņām patīkams. Skolotāji bērnus iepazīstina ar sāls mīklu, smiltīm, un mālu. Smiltis vairāk izmanto ārpus nodarbību laika, jo bērni var darboties ar smiltīm mazās grupiņās vai individuāli. Tas norāda, ka skolotājiem svarīgi ir, ka bērni tiek iepazīstināti ar dažādiem veidošanas materiāliem un tehnikas paņēmieniem.

9.attēls. Aptaujas rezultāti.

Analīze:

4. Jautājums: *Kā jūs domājat, kas bērnam veidošanas procesā tiek attīstīts* – rezultāti liecina, ka desmit pirmsskolas izglītības skolotāji uzskata, ka veidošanas procesā bērnam tiek attīstīta, sīkā pirkstu muskulatūra, sajūtas pieredzes attīstība, un koordinācijas spējas. Tas norāda, ka skolotājam svarīgi ir veidošanas nodarbībās piedāvāt dažādus veidošanas materiālus. Veidošanu nodarbības tiek nodarbinātas abas rokas. Nodarbinot abas rokas bērnos veicina koordinācijas spējas, sīkās pirkstu muskulatūras attīstību, un sajūtas pieredzes attīstību. Ar tēlotājmākslas palīdzību bērna pasaule ir padarāma skaistāka, priecīgāka, daudzveidīgāka un emocionāli bagāta.

Secinājumi

1. Adaptācijas periodā bērni pārdzīvo emocionālu diskomfortu. Adaptācija ir plašs jēdziens un tā nozīme ir pielāgošanās jaunai videi. Šis adaptācijas process ir jāpārdzīvo visiem bērniem. Svarīgi adaptācijas laikā ir izpētīt katra bērna pašsajūtu un vajadzības.
2. Lai saprastu bērna psihisko procesa cēloņus un sekas, ir jāņem vērā katra bērna vecumposma īpatnības. 2 – 3 gadu vecumā psihiskās attīstības galvenie sasniegumi ir izziņa, kustība, saskarsme.
3. Viens no bērna vissvarīgākajiem tēlotājdarbības veidiem ir veidošana. Darbošanās ar dažādiem materiāliem bērns atklāj apkārtējo pasauli. Darbošanos ar veidošanas priekšmetiem bērniem attīsta iztēli. Veidošanas procesā bērnam attīstās redze un tauste, tiek nodarbinātas abas rokas, kura rezultātā, bērnos veicina koordinācijas spējas, sīkās pirkstu muskulatūras attīstību un sajūtu pieredzes attīstību.
4. Pedagoģiskais uzdevums ir attīstīt bērna patstāvīgu, aktīvo, radošo darbību, kāpināt radošās darbības potenciālu, audzināt radošu darbību. Būtiski atcerēties, ka bērni mācās atdarinot. Mums, kā pirmsskolas izglītības pedagogiem ir ļoti plašas iespējas emocionāli rosināt bērna iztēli un interesanti organizēt rotaļnodarbības. Bērnam jāsniedz individuāla uzmanība, jāieklaušās bērna sacītajā.
5. Rotaļnodarbības bija dažādas, nodarbības bija pareizi plānotas un atbilda 2 – 3 gadu bērna vecumam. Bērni nodarbībās uzdevumus veica labā noskaņojumā, centīgi, uzmanīgi. Ar dažādiem veidošanas materiāliem bērns aizmirsās par apstākļu maiņu, jo bērniem bija interesanti darboties. Lai bērniem būtu interesanti, piedāvāju dažādus veidošanas materiālus. Brīvajos brīžos ar bērniem darbojos individuāli ļoti patika darboties ar smiltīm.
6. 2 – 3 gadu vecu bērnu adaptācija veidošanas procesā pirmsskolā sekmēsies, ja skolotājs:
  - darbosies kopā ar bērniem,
  - radīs un nodrošinās labvēlīgu emocionālu vidi,
  - pievērsīs uzmanību bērna vecumposma attīstības līmenim un vecumposma attīstības īpatnībām,

- plānojot un vadot veidošanas nodarbības, izvirzīs bērniem atbilstošus uzdevumus un „spēles” noteikumu,
- piedāvās dažādus veidošanas materiālus un tehniskos paņēmienus,
- respektēs katra bērna vajadzības un individuālās spējas.

Literatūras avoti

1. **Albrehta, Dz.** (1998). *Pētīšanas metodes pedagogijā*. Rīga: „Mācību grāmata”.
2. **Ādlers, A.**(2001). *Indivīdspiholoģija skolā*. Rīga: Zvaigzne ABC.
3. **Batņa, V.** (2011). *Pasaule smiltīs*. Rīga: Raka.
4. **Bolotovskis, G., Caregorodcevs, A.** (2006). *Trīs svarīgākie gadi*. Rīga: Zvaigzne ABC.
5. **Bula – Biteniece, I.** (2011). *Holistiskā pieeja ģimenes sportā pirmsskolas izglītībā*. Promācības darbs. Rīga. (28.05.17) Pieejams:
https://www.lspa.lv/files/research/theses/I.BulaBiteniece/disertacija_inta_bula_biteniece.pdf.
6. **Fišers, R.** (2005). *Mācīsim bērniem domāt*. Raka.
7. **Frīdenberga, B.** (2003). *Vizuālā māksla pirmsskolā*. Raka.
8. **Garleja, R.** (2006). *Cilvēkpotenciāls sociālajā vidē*. Rīga: Raka.
9. **Golubina, V.** (2007). *Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: Sia izglītības soļi.
10. **Gailuma, S.** (2002). *Mazbērna adaptācijas īpatnības pirmsskolas izglītības iestādē*. RPIVA, Ģimenes un pirmsskolas izglītības katedra, *Bērns ka individualitāte pirmsskolas izglītības iestādē*. Rīga: Izglītības soļi, 84 – 113 lpp.
11. **Gable, P.** (2012). *Adjusting to Preschool*.
<https://www.brighthubeducation.com/parenting-preschoolers/70947-transition-time-for-child-going-to-preschool/>.
12. **Hībnerē, V.** (1977). *Bērnu Telotājdarbības Psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne.
13. **Hībnerē, V.** (1998). *Bērna vizuālā darbība 1. Pedagoģiskā psiholoģija*. Rīga: Raka.
14. **Hībnerē, V., Grasmana L.** (2000). *Bērna vizuāla darbība 2.daļa*. Rīga: Raka.
15. **Kembels, D.** (2004). *Kā mīlēt savu bērnu*. Rīga: Amnis.
16. **Kerrie, L. Welsh, Herman, T, Knoft.** (2010). *Preschool materials guide, University of South Carolina Child Development research Center*. 37.lpp.
<http://www.schildcare.org/media/35569/Preschool-Materials-Guide.pdf>.
17. **Piažē, Ž.** (2002). *Bērna intelektuālā attītība*. Rīga: Pētergailis, 318 lpp.
18. **Puškarevs, I.** (2001). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Raka.
19. **Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca** (2000). Skujiņas, V. vadībā: Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, SIA.

20. Poole, C., Susan, A. Miliier, Booth, C. (2018). *How Children Adjust to School*.
<https://www.scholastic.com/teachers/articles/teaching-content/ages-stages-how-children-adjust-school/>.
21. Romenkova, V. (2008). *Bērns ģimenē un sabiedrībā*. Jēkabpils: Jēkabpils drukātava.
22. Randoha, A. (2015). *Pirmsskolēna pašizteikšanās zīmētdarbībā, RPIVA pirmsskolas pedagoģijas katedra, Bērna sasnieguma veicināšana pirmsskolā*. Rīga: Raka.
23. Skrastiņa, J. (2015). *Veidošanas prieks*. Rīga: Raka.
24. Skolotājs, kurš vada mācīšanos e-kurss/ Pirmsskola, Kā bērns mācās?, 15.06.2018. © Valsts izglītības satura centrs | Projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā Materiāls izmantojams tikai projekta darbību ietvaros.
25. Svence, G. (1999). *Attīstības psiholoģija*. Zvaigzne ABC.
26. Schirmacher, R. (2006). *The Teacher Role in Art*:<http://www.communityplaythings.com/resources/articles/2006/child-centered-art-vs-teacher-directed-projects>
27. Špona, A., Čehlova, Z. (2004). *Pētniecība pedagoģijā*. Rīga: Raka.

Pielikums

Anketa pirmsskolas izglītības skolotājiem

1. Kā jūs izmantojat veidošanas darbu
  - a) pāru darbs,
  - b) lomu rotaļu spēles,
  - c) didaktiskās spēles,
  - d) individuālās nodarbības.

2. Kā mijiedarbojas bērni un pedagogs veidošanas nodarbībā
  - a) pedagogs darbojas kopā ar bērniem,
  - b) bērni lūdz palīdzību pedagogam,
  - c) kontaktējas ar bērniem,
  - d) nekontaktējas.

3. Kādus materiālus bērniem piedāvājat veidošanas nodarbībās
  - a) mālu,
  - b) plastilīnu,
  - c) sāls mīklu, smiltis,
  - d) visas iepriekš minētās atbildes.

4. Kā jūs domājat, kas bērnam veidošanas procesā tiek attīstīts
  - a) sīkā pirkstu muskulatūra,
  - b) sajūtas pieredzes attīstība,
  - c) koordinācijas spējas,
  - d) visas iepriekš minētās atbildes.

Nodarbību plāns

Nod. Nr.	Izvirzītie uzdevumi aktivitātei	Bērnu darbība
1.nod. „Cepums”	<p>Pilnveidot plastilīna veltnēšanas iemaņas, ar taisnvirziena kustībām veidojot uz paliktņa garenu formu.</p> <p>Pilnveidot iemaņas no liela plastilīna gabala atdalīt nelielus gabaliņus.</p>	<p>Bērni veltnē plastilīnu uz paliktņa. Veido garenus plastilīna cepumus. Kad bērni ir izveidojuši plastilīnu cepumu, ņem brūno plastilīnu un atdala no brūnā plastilīna nelielus plastilīna gabaliņus, brūnos plastilīna gabaliņus bērni spiež virsū uz garenā plastilīna cepuma. Bērni darbojas ar ieinteresētību.</p>
2.nod. „Ezītis”	<p>Iepazīstinu bērnus ar sāls mīklu.</p> <p>Mīklas mīcīšana, pētīšana.</p> <p>Pilnveidot iemaņas ar apļveida kustībām veltnēt uz paliktņa sāls mīklu.</p>	<p>Bērni mīca mīklu, pēta. Bērni ar apļveida kustībām veido no sāls mīklas bumbiņu. Kad bumbiņa izveidota, bērni liek virsū kastaņa čaulas pusīti, ezītim adatas. Tad mēcās ar pirkstiņiem bumbiņai izvilkot deguntiņu ezītim.</p>
3.nod.	<p>Iepazīstināšana ar jūras smiltīm.</p>	<p>Bērni iepazīstas ar jūras smiltīm. „Spēlējās” ar smiltīm vēro, ka smiltis birst caur caurulīti. Ber smiltis pudelēs. Bērni smiltīs slēpj dabas materiālus.</p>